İlk Türk İslam Devletleri — Deneme

Akıllı Soru · 05.11.2026 · 10 soru

Bir öğretmen, Türk-İslam kültürünün oluşum sürecini anlatırken Karahanlılar döneminde devlet yönetimine dair eserlerin yazılmasına ve aynı dönemde İslamiyet’in kabul edilmesinin önemli bir kırılma noktası oluşturmasına dikkat çekmiştir.

1. Bu anlatıdan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Karahanlılar döneminde Türk-İslam kültürüne ait eserler verilmiştir.

B) Karahanlılar, İslamiyet’in kabulü açısından önemli bir başlangıç evresini temsil etmiştir.

C) Kutadgu Bilig, Karahanlılar döneminde yazılmıştır.

D) Karahanlılar, İslamiyet’i kabul eden ilk Türk devletlerinden biridir.

E) Karahanlılar döneminde Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiştir.

840 yılında Karluk Türkleri tarafından kurulan Karahanlı Devleti, 1040'lı yıllarda Doğu ve Batı Karahanlılar olmak üzere iki kola ayrılmıştır. Doğu Karahanlılar 1211'de, Batı Karahanlılar ise 1212'de Harzemşahlar tarafından yıkılmıştır.

2. Bu bilgilere göre Karahanlı Devleti'nin siyasi tarihiyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Karahanlılar, bölünmeden önce yaklaşık iki yüz yıl boyunca tek bir siyasi çatı altında kalmıştır.

B) Karahanlı hanedanı, Doğu ve Batı kollarına bölündükten sonra her iki kolu da eş zamanlı olarak Harzemşahlar yıkmıştır.

C) Karahanlılar, kuruluşundan yıkılışına dek 372 yıllık en uzun ömürlü Türk-İslam hanedanı unvanını taşımıştır.

D) Batı Karahanlılar, Doğu Karahanlılardan daha uzun süre ayakta kalarak Harzemşahlara karşı direnç göstermiştir.

E) Karahanlıların ikiye bölünmesi, Harzemşahların bölgedeki siyasi baskısının doğrudan bir sonucudur.

3. Aşağıdakilerden hangisi, 840-1212 yılları arasında Orta Asya ve Mâverâünnehir'de hüküm süren Karahanlılar hakkında doğru bir bilgi değildir?

A) Karluk Türklerinden oluşan bir hanedana dayanmaktadır.

B) Orta Asya'da kurulan ilk Türk-İslam hanedanı olarak kabul edilmektedir.

C) Kaşgar ve Balasagun başkentleri arasında kullanılan şehirler arasındadır.

D) 1040'lı yıllarda Doğu ve Batı Karahanlılar olmak üzere iki kola ayrılmıştır.

E) Her iki kolu da Selçuklular tarafından ortadan kaldırılmıştır.

4. 840'ta Orta Asya ile Mâverâünnehir'de kurulan, Karluk Türk kökenli olup bölgede kurulan ilk İslam hanedanı kabul edilen devlet aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlılar

B) Gazneliler

C) Büyük Selçuklular

D) Tolunoğulları

E) Harzemşahlar

Bilge Kül Kadır Kağan tarafından kurulan ve başkentleri arasında Kaşgar ile Balasagun bulunan bir Türk-İslam devletinin, 1040'lı yıllarda doğu ve batı olmak üzere iki kola ayrıldığı bilinmektedir.

5. Buna göre bu devletle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Kuruluşundan sonra tek merkezli yapısını kesintisiz biçimde korumuştur.

B) Siyasal teşkilatında zamanla bölgesel ayrışma yaşanmıştır.

C) Başkent olarak yalnızca Kaşgar kullanılmıştır.

D) Mâverâünnehir dışında hiçbir sahada etkili olmamıştır.

E) Harzemşahlar tarafından yıkılan ilk Türk-İslam devleti olmuştur.

6. 1211 yılında Harzemşahlar tarafından yıkılan ve hanedanın doğu kolunu oluşturan yapı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Doğu Karahanlılar

B) Batı Karahanlılar

C) Gazneliler

D) Tolunoğulları

E) Büyük Selçuklular

Bir döneme ait kısa bir metinde şu ifade yer almaktadır: "Orta Asya'da ilk kez İslam çizgisinde kurulan bu hanedan, Karluk boylarının siyasî mirasını taşıdı." Bu ifadeden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

7. Bu sözlere bakılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Hanedanın Türk kökenli bir siyasal yapı olduğu

B) İlk Türk devletlerinin tamamının İslamiyet'i benimsediği

C) Hanedanın yalnızca Anadolu coğrafyasında etkili olduğu

D) Bu oluşumun Abbâsîler tarafından kurulduğu

E) Kuruluşun XI. yüzyılda gerçekleştiği

8. 1040'lı yıllarda Doğu ve Batı kollarına ayrılan, başkentleri arasında Kaşgar bulunan ve 1211'de Doğu kolu Harzemşahlar tarafından yıkılan hanedan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlılar

B) Gazneliler

C) Harzemşahlar

D) Tolunoğulları

E) Selçuklular

“Orta Asya’da yükselen bu hanedan, Karluk Türklerinin siyasal mirasını taşımış ve 840-1212 yılları arasında etkili olmuştur. Başkentlerinden biri Kaşgar olan bu devlet, Türk-İslam tarihinde erken bir dönüm noktası sayılır.”

9. Bu sözlerde tanıtılan devlet aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlılar

B) Gazneliler

C) Selçuklular

D) Tolunoğulları

E) İtil Bulgarları

Karahanlılar 999-1089 yılları arasında Mâverâünnehir’i bağımsız biçimde yönetmiştir. Bu devletin 1211’de Doğu kolu, 1212’de ise Batı kolu ortadan kalkmıştır.

10. Buna göre Karahanlılar için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Mâverâünnehir’de uzun süreli bir siyasî hâkimiyet kurmuşlardır.

B) 1050’li yıllarda Anadolu’nun fethini başlatmışlardır.

C) 1212’den sonra da iki kol hâlinde varlıklarını sürdürmüşlerdir.

D) Yalnızca Kaşgar çevresinde kısa süreli bir yönetim kurmuşlardır.

E) Mısır’da kurulan ilk Türk-İslam devleti olmuşlardır.

Bu soruları online çöz, sonucunu hemen gör: akillisoru.com/dene

Cevap Anahtarı

1. E	2. A	3. E	4. A	5. B
6. A	7. A	8. A	9. A	10. A

Çözümler

1. Karahanlılar ve Kutadgu Bilig ile ilgili bilgiler kaynaklarda vardır; ayrıca Karahanlıların İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletlerinden biri olduğu belirtilmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ise 3 Mart 1924 tarihli bir Cumhuriyet dönemi düzenlemesidir ve bu bağlamda Karahanlılarla ilişkilendirilemez.

2. 840'tan 1040'lı yıllara kadar geçen süre yaklaşık 200 yıldır; dolayısıyla Karahanlıların bölünmeden önce tek çatı altında kaldığı yargısı doğrudan kaynaklardan çıkarılabilir. B şıkkı yanlıştır; Doğu Karahanlılar 1211'de, Batı Karahanlılar 1212'de yıkılmıştır, yani eş zamanlı değildir. D şıkkı cazip görünmektedir çünkü Batı Karahanlılar bir yıl daha yaşamıştır; ancak bu 'daha uzun direnç gösterdi' genellemesini desteklemez, yalnızca bir yıl sonra yıkılmıştır. E şıkkı ise kaynaklarda bölünmenin nedenine dair herhangi bir bilgi bulunmadığından çıkarım yapılamaz.

3. Karahanlıların her iki kolunu da yıkan devlet Harzemşahlardır; Selçuklular değil. Bu nedenle E şıkkı yanlış bir bilgidir. A şıkkı doğrudur (Karluk Türkleri). B şıkkı doğrudur (ilk Türk-İslam hanedanı). C şıkkı doğrudur (Kaşgar ve Balasagun). D şıkkı doğrudur (1040'lı yıllarda ikiye ayrılma). Selçuklular da aynı dönemde bölgede güçlü bir devlet olduğundan bu şık önemli bir ünlü-isim mıknatısı çeldiricisidir.

4. Doğru cevap Karahanlılar'dır; 840'ta Orta Asya ve Mâverâünnehir'de kurulan, Karluk Türklerine ait ve bölgede ilk İslam hanedanı sayılan devlet budur. Güçlü çeldirici Gazneliler de Türk-İslam devletidir; ancak kaynaklarda 'Orta Asya'da kurulan ilk İslam hanedanı' niteliği Karahanlılara aittir.

5. Doğru cevap B'dir. Kuruluş, birden fazla başkent bilgisi ve özellikle 1040'lı yıllarda doğu-batı şeklinde iki kola ayrılma olgusu, siyasal yapıda bölgesel ayrışma bulunduğunu gösterir. A seçeneği bu bilgiye açıkça aykırıdır; çünkü iki kola ayrılma tek merkezli yapının kesintisiz korunmadığını gösterir. C seçeneği de Kaşgar yanında Balasagun'un da başkentler arasında yer alması nedeniyle yanlıştır.

6. 1211 yılında Harzemşahlar tarafından yıkılan kol Doğu Karahanlılardır. Batı Karahanlılar da benzer bir tarihsel çerçevede yer alsa da onların yıkılış yılı 1212'dir. Bu yüzden en güçlü çeldirici B yanlıştır.

7. Metindeki 'Karluk boylarının siyasî mirası' ve Orta Asya vurgusu, hanedanın Türk kökenli bir siyasal yapı olduğunu gösterir. En güçlü çeldirici E'dir; fakat metinde kuruluşun yüzyılına dair bilgi yoktur, yalnızca ilk İslam hanedanı niteliği ima edilmektedir.

8. 1040'lı yıllarda iki kola ayrılma, Kaşgar ve 1211'de Doğu kolunun Harzemşahlar tarafından yıkılması Karahanlıları işaret eder. En güçlü çeldirici Harzemşahlar'dır; ancak soru bir yıkıcı güç değil, bölünme ve başkent ipuçlarını birlikte istemektedir.

9. Alıntıda 840-1212 yılları, Karluk Türk mirası ve Kaşgar başkenti açıkça verilmiştir; bunlar Karahanlıları işaret eder. Dolayısıyla doğru cevap A'dır. En güçlü çeldirici C'dir; Selçuklular da Türk-İslam tarihi içinde yer alır, ancak verilen kurulum ve başkent bilgisi Karahanlılarla örtüşür.

10. Verilen bilgiler, Karahanlıların 999-1089 arasında Mâverâünnehir'i bağımsız biçimde yönettiklerini gösterir; bu da bölgede uzun süreli siyasî hâkimiyet kurdukları sonucunu destekler. En güçlü çeldirici C seçeneğidir; çünkü 1211 ve 1212 tarihlerine rağmen bu tarihlerden sonra devam ettikleri söylenemez, tam tersine iki kol da sona ermiştir.